

СТАНОВИЩЕ

на дисертационен труд на тема:

„САМОРЕГУЛИРАНЕ НА УЧЕНОТО В УСЛОВИЯ НА КРЕДИТНА СИСТЕМА В ХИМИКОТЕХНОЛОГИЧНОТО ОБРАЗОВАНИЕ” за придобиване на образователна и научна степен **„ДОКТОР”** по научна специалност **„ТЕОРИЯ НА ВЪЗПИТАНИЕТО И ДИДАКТИКА”** от професионално направление **1.2. ПЕДАГОГИКА**

Докторант: *Ивана Стефанова Радонова*

Научен ръководител: *проф.д-р Марияна Илиева*

Рецензент: *проф. д-р Динка Георгиева Милчева*

Адрес: София, бул.Кл.Охридски № 8, ХТМУ, тел. 02- 8163-335

Основание за изготвяне на становището: *Заповед на ректора на ХТМУ №Р-ОХ- 377 от 22. 07.2014 г. и писмо НД-20-212 / 23. 07. 2014 г. за включване в състава на научното жури за провеждане на процедура за публична защита на дисертационния труд на Ивана Стефанова Радонова за придобиване на образователната и научна степен „Доктор” по научна специалност 1.2.Педагогика (Теория на възпитанието и дидактика) и избор за председател на научното жури и вземане на решение за изготвяне на становище на заседание на научното жури на 24.07. 2014 г. в съответствие с изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Р.България и Правилника за неговото прилагане.*

1. Кратки биографични данни и характеристика на научните интереси на докторантката

Докторантката Ивана Стефанова Радонова завършва през 1998 г. ОКС „Бакалавър” в СУ „Св.Климент Охридски”, а след това и ОКС „Магистър”, специалност „Начална и предучилищна педагогика” във Факултет по „Начална и предучилищна педагогика” през 1999 г. От 2007 г. до 2010 г. е редовна докторантка по научна специалност 05.07.01, „Теория на възпитанието и дидактика”, професионално направление 1.2. Педагогика към секция „Хуманитаристика и осигуряване на качеството на обучението” при департамента по Хуманитарни науки на ХТМУ. Ивана Радонова започва своята професионална кариера като учител в 19 СОУ „Елин Пелин”, а от 2007 г. до момента работи в Министерство на образованието, младежта и науката, като Главен експерт. Извършва експертна дейност в областта на модернизацията на висшето образование, връзките между висшите училища и пазара на труда, и квалификацията на преподавателите във висшите училища.

Основните научни интереси на докторантката са в областта на управлението на образователния процес.

2.Обща оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд на Ивана Стефанова Радонова за присъждане на образователната и научна степен „Доктор” е на тема: **„Саморегулиране на ученето в условия на кредитна система в химикотехнологичното образование”**. Разработен е в обем 168 компютърни страници. В структурно отношение е представен, както следва: **увод** – 3 страници, **изложение** – 135 страници текст (първа глава – 74 страници; втора глава – 9 страници; трета глава – 38 страници), **заклучение и изводи** – 7 страници,

литература – 19 страници и приложения свързани с изследването в дисертационния труд – 7 страници. Дисертационният труд съдържа 15 фигури и 14 таблици в текста. Цитирани са 224 източника, от които 31 на кирилица в т.ч. 3 Интернет-сайтове, 193 на латиница в т.ч.11 Интернет-сайтове. Към дисертационния труд са приложени също справка за приносите и публикациите свързани с тематиката на дисертационния труд.

В обобщение мога да посоча, че материалът в дисертационния труд е пропорционално разпределен, което е видно от обема на всяка една глава. Налице е съответствие между приложеното съдържание и фактическото съдържание.

2.1.Избор и актуалност на темата на дисертационния труд

В няколко десетилетия интензивно нарастват научните изследвания върху саморегулацията и саморегулираното учене (СРУ). Това се дължи на отхвърлянето на остарелите акценти върху отделни аспекти на ученето, като саморегулираното учене може да се окаже отправната точка за разработването на актуални концепции за подобряване на условията за подкрепа развитието на компетентността на студентите като ефективни учещи.

Съвременните научни разработки показват, че саморегулирането на ученето е свързано със способността да се управлява ефективно личното учене „в” и „извън” учебната среда. Свързвайки системата за регулиране на обучението с отделния обучаван индивид, саморегулирането на ученето може да осигури постигането на фундаментални и конкретни образователни цели. Това е свързано с разбирането, че психологическата основа на ученето постепенно се измества от **учител – центрирания подход към учещ – ориентирания подход** – личностно ориентиран процес на обучение, където учещите са активен субект в процеса на обучение, развива се мотивацията за учене, учещите поемат риск и отговорност и по-лесно се удовлетворява потребността от самоактуализация на личността. В съответствие с това разбиране се предвижда все по-голяма отговорност на учещите за тяхното собствено учене. Обучението се описва като процес на идейно усъвършенстване от страна на учещите, които изграждат свои собствени концепции и решения на учебните проблеми.

В резултат на нарастващата практическа актуалност на тези проблеми нараства и броя на научните публикации свързани с тях. Извършват се и множество емпирични изследвания доказващи, опровергаващи или допълващи определени модели. Въпреки това редица проблеми в това направление примерно по отношение обекта на приложението им, остават нерешени, или не са достатъчно разработени.

В тази връзка може да се отбележи, че темата на дисертационния труд е сполучливо избрана. Тя е актуална, значима и дисертабилна, изложението следва логиката и има практическа насоченост. Докторантката е обосновала добре тази актуалност и значимост. В същото време, тази тема е комплексна и сложна, и изисква добра теоретична подготовка, както и аналитични способности и опит в извършването на научни изследвателски проблеми, които са присъщи за докторантката. Тези проблеми и в бъдеще ще продължат да бъдат водещи за висшето образование и са предпоставка за подпомагане развитието на компетентностите на студентите и усъвършенстване на учебно-образователната среда в образователно-квалификационните степени и форми на обучение.

2.2.Формулировка на изследователските проблеми в дисертационния труд

Изследователските проблеми в дисертационния труд на докторантката Ивана Радонова са ясно формулирани, задачите на дисертационния труд са коректно определени. Обект на изследване в дисертационния труд е саморегулирането на студентското учене в една от специалностите на ХТМУ „Технологичен дизайн на текстила и кожите”, правилата за прилагане на университетската система за натрупване и трансфер на кредити, както и въпросник за самооценка на саморегулацията на учене и формите за описание на курсовете по „Системата за натрупване и трансфер на кредити”, които допринасят за онагледяване на процеса на прилагане на системата за различните програми от ОКС ”Бакалавър”. Целта и изследователските задачи, които докторантката си е поставила да решава в дисертационния труд са последователно изпълнени.

2.3.Подходи и методи прилагани в дисертационния труд

Във връзка с решаване на задачите и постигане на целите на дисертационния труд докторантката Ивана Радонова е използвала основно системният подход, като научна и изследователска методология, като начин на мислене по отношение на организацията и управлението на изследователските проблеми свързани със саморегулиране на ученето в условията на кредитна система в химикотехнологичното образование и свързаните с тях процеси. Системният подход не е възможно да бъде приложен без системният анализ, като един от най-важните методи и ефективно средство за решаване на сложни, често и неясно формулирани проблеми. При разработване на изследователските проблеми в дисертационния труд са използвани графични методи, методите на синтез и интервю – като специфичен прием, инструментите за статистически контрол, както и съвременните подходи за анализ и синтез – документен, дидактически, корелационен, клъстерен и непараметричен анализ. Особено ценен е самият инструмент за изследване на саморегулираното учене – представеният въпросник, с добре подбрани специфични елементи за изследването, което реализира докторантката. Според спецификата и сложността на обекта на изследването и в съответствие с поставената цел и задачи докторантката Ивана Радонова правилно се съобразява с редица основни научни постановки за самооценката като инструмент за усъвършенствването на процеса на самореглиране на ученето.

В обобщение, искам да отбележа, че сполучливият избор и използване на изследователските подходи и методи е допринесло за ефективното и успешно реализиране на дисертационното изследване.

2.4.Използвана литература и приложения

За реализиране на задълбоченото научно изследване по проблематиката на дисертационния труд докторантката е използвала специализирана и научна литература. Използвани са – 224 литературни източници, в т.ч. на кирилица –31 в т.ч. 3 Интернет сайта и на латиница – 193 в т.ч. 11 Интернет сайта. Те са коректно цитирани и добросъвестно използвани в текста на предложената разработка. Приложенията към дисертационния труд го допълват и обогатяват с доказателствен емпиричен материал.

Извода, който може да се направи е, че докторантката Ивана Радонова познава много добре литературата касаеща изследвания проблем, което и е позволило да изведе важни обобщения в теоретичен и методологичен план, както и да предложи въз основа на тях методически решения в обхвата на предмета на изследване. Това от своя страна допринася да се отличи личния принос на докторантката в областта на научното изследване.

2.5. Структура на дисертационния труд и логика на изследването

Структурата на дисертационния труд е изградена логически съобразно изследователската теза, задачите поставени за решаване и стремежът на докторантката в достатъчна степен да проучи изследователския проблем. Налице е последователност, логическа обвързаност и балансираност между отделните глави на дисертацията. Използвани са фигури и таблици, които онагледяват сполучливо изследваната проблематика.

Първа глава представлява теоретичен анализ в две части, като първата част е насочена към изясняване същността на ученето, педагогически ракурс при дефиниране на понятието „учене”. Целите на ученето и саморегулирането на ученето са анализирани в направленията: цели на образованието, цели на обучението, цели на ученето и саморегулиране на ученето. На базата на дефиниране на видовете учене е дефинирано „саморегулираното учене”, и конкретния обект на изследване в дисертационния труд, саморегулирането на студентското учене. Саморегулираното учене е изследвано в аспектите на ученето и контролът в обучението, методическите аспекти на обучението, стратегиите и значението в саморегулираното учене. Като обобщение в тази част на първа глава са изведени заключителните тези. Втората част на първа глава третира същностния аспект на дисертационния труд, а именно: методически и административен контекст на системата за натрупване и трансфер на кредити, европейската и националната перспектива за развитие на Системата за натрупване и трансфер на кредити във висшето образование.

Втора глава е свързана с изследване развитието на саморегулацията на ученето на студенти в условия на системата за натрупване и трансфер на кредити. Дадена е постановка на проблема /концепция, цели, задачи, организация на емпиричното изследване, технология и поддържана хипотеза. Определени са концепцията, целите и задачите на емпиричното изследване, методиката на изследването чрез изследователски методи и инструменти. Направено е проучване на обучението и дидактико-методически профил /измерения на обучението в условията на действаща СНТК. Разгледани са и правилата за работа по прилагане на СНТК в ХТМУ.

Направеното задълбочено проучване в първа и втора глава на еволюцията на науката за самоуправление и саморегулиране на обучението, както и теорията и практиката в национален и международен аспект по отношение на моделите за саморегулиране показва наличието на добра теоретична и практическа подготовка на докторантката, както и способността ѝ да прави научни изводи и обобщения.

В трета глава докторантката прави анализ и обсъждане на резултатите от емпиричното изследване на саморегулирането на процеса на учене, за конкретни професионални направления в ХТМУ. Анализът е осъществен на две равнища. Първо равнище на анализ – общо за всички изследвани студенти и второ равнище на анализ – диференцирано за първи и четвърти курс. Статистическата обработка на резултатите и обсъждането на резултатите от корелационни процедури, както и анализа на честотите на отговорите на въпросите са дали възможност да се направят обосновани изводи.

Според мен, тази глава от дисертационния труд притежава редица достойнства и заслужава висока оценка, тъй като е с практическа насоченост – методиката, която се предлага е с гъвкава структура и е мобилна за организациите и обучаващите се индивиди. Тя е доказателство за задълбочено познаване на предмета и обекта на дисертационния труд.

В заключението на дисертационния труд докторантката чрез ретроспективен анализ по глави прави научно-обосновано обобщение на извършеното в дисертационния труд.

2.6.Основни приноси в дисертационния труд

По отношение на декларираните от докторантката приноси в представения от нея дисертационен труд мога да отбележа, че по съществените научно-приложни приноси са в следните направления:

1.Направен е комплексен и динамичен анализ на системата за саморегулирано учене съчетано със системата за натрупване и трансфер за кредити.

2.Създаден, апробиран и оптимизиран е инструмент за изследване на саморегулираното учене във висшето образование в условия на функционираща система за организиране на аудиторни и извънаудиторни дейности.

3.Разработен е теоретичен модел на саморегулирано учене в академична среда, който включва външния контрол.

4.Направена е динамична характеристика на моделите на саморегулираното учене за бакалавърска степен на обучение в химико-технологични специалности и са изведени тенденции за влияние на средата от задачи върху развитието на конструкта.

2.7.Критични бележки и препоръки

Естествено, както във всеки научен труд, така и в този, паралелно с положителните страни, смятам за необходимо да посоча и някои слаби страни, за да бъде по-пълна и обективна оценката за дисертационния труд, а именно:

1.Би било целесъобразно в началото на дисертационния труд да се посочат използваните в него съкращения и аббревиатури.

2.Недостатъчно са обосновани извадките свързани с проучване на студенти от първи и четвърти курс на бакалавърската степен. В случая са възможни отклонения в получените резултати, при изследване на втори и трети курс.

3.В изследването от професионалното направление „Общо инженерство” са анкетирани само студентите от едната специалност. Включването и на втората специалност би могло да повлияе върху получените резултати, а от там и върху направените изводи.

4.Недостатъчен е анализът свързан с влиянието на формата на обучение върху саморегулирането на процеса на учене от страна на студентите и как се променя във времето студентската концепция за саморегулираното учене и мотивацията за това.

5.Заключението следва да обобщи направените изводи, резултати и препоръки от дисертационния труд, а в този си вид е прекалено концентрирано и не дава пълна представа за постигнатото от докторантката. В дисертационния труд има допуснати и някои технически грешки.

Направените критични бележки не са от такъв характер, че да оспорват реалните приноси на докторантката, не намаляват стойността на разработката и не водят до коригиране на положителната ми оценка за нея, но могат да бъдат ориентир за усъвършенстване в нейната бъдеща работа.

2.8.Публикации по дисертационния труд

В дисертационния труд и в края на автореферата са посочени 5 публикации: 3 доклада на Международни научни конференции и 2 статии, от които едната в Научни трудове, а другата в специализирано списание. Една от представените публикации е самостоятелна. Всички те представят съществени части от дисертационния труд,

публикувани са в утвърдени университетски издателства, което е доказателство, че научните постижения на докторантката са известни на научната общественост и са получили обществено признание.

2.9.Автореферат и справка за приносите

Запознавайки се внимателно с автореферата и съдържанието на дисертационния труд на докторантката Ивана Стефанова Радонова стигнах до извода, че:

1. Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията.
2. Като структура и съдържание авторефератът напълно съответства на дисертационния труд и отразява основните моменти от дисертацията.
3. Авторефератът дава ясна представа за постигнатото от докторантката.
4. Справката за приносите правилно представя научните постижения в дисертационния труд.

2.10.Лични впечатления от докторанта

Не познавам докторантката отпреди. Но моите впечатления от запознаването с нейните разработки, както и представянето ѝ на научни форуми, в които съм участвала или ръководила ми дават основание да преценя, че тя притежава всички качества на изследовател.

Заклучение

Дисертационният труд на Ивана Стефанова Радонова е добросъвестно и завършено изследване на актуален и с практическа значимост за образователната практика проблем. Основната цел формулирана в дисертационния труд е постигната, изследователските задачи, които си поставя докторантката във връзка с реализиране на целта са успешно изпълнени. Постигнати са конкретни научно-приложни приноси, с които се обогатяват и разширяват научните знания и се подпомагат образователните организации в реализиране на образователния процес.

Дисертационният труд отговаря на изискванията за присъждане на образователно – научната степен „Доктор” и заслужава положителна оценка.

Всичко това ми дава основание с пълна убеденост да препоръчам на членовете на Научното жури да **присъдят на докторантката Ивана Стефанова Радонова образователната и научна степен "Доктор" по научна специалност 1.2. Педагогика.**

София
29.08.2014г.

Проф. д-р инж. Динка Милчева